

mlčela. Teprve když starý usouživ se, odešel za dcerou, to prozradili. Uvěřili tomu všichni.

„Zasluhovala toho!“ politovali ho, a místu neštěstí pro výstrahu budoucím přezděli „Záletnice“.

Kotvík.

(Česká domácnost 1889.) Vzpomínka

JINDE JSME HO NEVIDĚLI NEŽ NA ROHU NÁROŽNÍHO PLESKOTOVA domu. Celý den tam vydržel státi, maje ruce křížem přes prsa založené a oči k zámeckým oknům upřené. Snad ani jednou jich neodvrátil, leda když se mu děti smály a na něho pokřikovaly. Tu pohnul svojí vysedlou bradou, jakoby chtěl něco říci, očima hrozivě zatočil, a pak zase zadíval se k zámku.

„Divný člověk!“ říkali lidé a litovali ho. „Bůh sám ví, co v těch oknech má, když tady je ta vrchnost!“

A opravdu! Kotvík – tak totiž mu říkali – stával tu jen, když vrchnost u nás meškala. Odejela-li, zmizel Kotvík také. Kam zmizel a kde meškal, nikdo nevěděl. Ale jakmile na zámecké věži zavlál opět červenobílý prapor na znamení, že vrchnost přijela, Kotvík tu byl také. A zase tak stával na rohu jako stráž a nehybně jako socha.

Kdo Kotvík byl, nikdo nevěděl, a odkud přišel, nikdo dopátrati se nemohl. Ani čím se živí, vyzvědětí jsme nemohli, a přece bylo to všem divno. Tolik však nám přece bylo známo, že časem na něco pokynuli ze zámecké kuchyně a Kotvík potom odtud vracel se s úsměvem na rtech a nějakým zlatníkem v kapse.

„Přece si zase na mne vzpomněla!“ šeptal si, vraceje se. „Ó, já vím, že nezapomene!“

A o takovém dni, kdy pohostěn byl v zámecké kuchyni, mohly se mu děti smáti sebevíce, ani si jich nevšimnul.

Byl šťasten.

V takové chvíli byl by Kotvík vypověděl všecek svůj život, kdyby se ho byl někdo vyptával, ale že jindy nebyl sdílným, neodvážil se nikdo tázati se ho ani tentokrát.

A tak byl a zůstával Kotvík hádankou.

Hlavu si tím však přece nikdo nelámá. Zvykli na něho i na jeho podivínství. Ani nikomu nepřípadlo zastaviti ho a vyptávat se.

Ale přece!

Jednou zavlál na zámecké věži prapor mnohem dříve než jak obyčejně. Zpočátku nikdo ani netušil proč, ale brzy rozneslo se městem, že nejstarší komtesa slaviti bude sňatek, a proto prý dříve přijeli. A skutečně vše tomu nasvědčovalo. A v zámku bylo oprav a příprav jako nikdy před tím.

Nejdivnější však bylo všem, že tu Kotvík nebyl. Přicházel obyčejně v týž čas, jako panstvo, ale tentokrát nepřišel a nepřišel.

Již mnozí mysleli, že v cizině snad zemřel a roh že bude bez „sochy“ a zámek beze „stráže“.

Kotvík však přišel přece, ale všecek přeměněn. Přišel v nových šatech, s tváří veselou a okem zářícím vnitřní radostí.

„Kde jste byl, Kotvíku, tak dlouho?“ odvážil se Pleskot, u jehož domu Kotvík stával, se přeptati.

„Hm! Kde bych byl? – Což jste neslyšel, že komtesa slaviti bude sňatek? Dal jsem si udělati nové šaty a čekal jsem si na ně! – Nemohu přece v ošumělých šatech mezi ně jíti!“ řekl a ukázal k zámku.

„Snad nemyslíte, že vás pozvou?“ vysměvačně prohodil Pleskot.

Kotvíka se tato slova nemile dotkla. Podíval se na Pleskota, jako by mu pohledem chtěl naznačiti, že ho urazil.

„Kotvík při svatbě komtesy scházet nebude! Pamatujte si to!“ sebevědomě řekl a hrdě se při tom před Pleskotem vypnul. Pleskot na tom přestal. Poznal, že jest Kotvík uražen.

A Kotvík skutečně ke sňatku komtesčině do zámku byl pozván.

„No! Byl jsem?“ smál se Pleskotovi, když ho uviděl.

Pleskot potákal jen hlavou. Bylo mu divno, že Kotvíka v tak důležitý den pozvali do zámecké kuchyně.

„A vidíte, co jsem ještě dostal!“ chlubil se Kotvík, ukazuje Pleskotovi plnou hrst stříbrňáků.

„A prosím vás, Kotvíku, copak, že na vás tak pamatují?“

„Hm!“ usmál se Kotvík. „Mají proč!“

„Snad jste vykonal panu hraběti někdy nějakou důležitou službu?“

„Panu hraběti ne, ale paní hraběnce. – Pan hrabě nesmí o tom ani slova věděti. On by milostivou paní hraběnkou utrápil. Má ji k smrti rád! A kdyby něco o tom věděl, myslil by, že mu byla snad nevěrnou!“

„Nemohl byste mi něco o tom pověděti?“

„Ještě jsem to nepověděl nikomu!“

„Proč?“

„Mohl by se to pan hrabě dověděti!“

„Bláhový! Kdopak s ním mluví?“

„Přece!“

„Což se paní hraběnka tak prohřešila?“ nedalo to Pleskotovi.

„Prohřešila, neprohřešila. Ona za nic nemohla! Ale on ji má dosud, po dlouhých letech, strašně rád! Nesnese ani, aby mu na ni někdo s úsměvem pohlédl! – A kdyby se toto dověděl, zastřelil by ji!“

Zvědavost Pleskotova byla napjata. Domníval se, že Kotvík o paní hraběnce ví něco velmi hrozného. Byl by to rád vyzvěděl. A Kotvík toho dne byl hovorný jako nikdy před tím. I vyzvídal, až Kotvík rozhovořil se docela.

„Hm! Což vy víte o Napoleonovi! Kdepak! To já však mám obraz jeho ještě pořád v hlavě. Pamatuji si na něho zcela dobře! Viděl jsem ho několikrát!“

„Vy?“ divil se Pleskot.

„Ovšem, že já!“ pyšnil se Kotvík. – „Stál jsem proti němu se svým pánem, vaším panem hrabětem, nejednou! – Jednou byli jsme v Itálii. Bylo to tehdy před bitvou u Marenga. Můj pán byl teprve poručíkem, ale hezkým! Slušelo mu to! Za pochodu zastavilo naše oddělení v neveliké vesnici a mne s panem hrabětem a ještě jedním důstojníkem ubytovali v jedné chalupě. Ačkoliv chalupa na pohled nebyla vábná, žilo se v ní přece hezky. Pobyt v ní zpříjemňovala dívka, dcera hospodářova. Byla velmi sličná. Můj pán i druhý důstojník krásou její byli takřka oslněni. Krásná Vlaška odměňovala však milým pohledem a ještě milejším úsměvem toliko mého pána. – To dobře pozoroval druhý důstojník a hněvem soptil. Několikrát slyšel jsem ho, jak zahromoval a pána mého ku všem ďasům posílal. – Ale můj pán nebyl také spokojen. Nedůvěřoval druhému důstojníku. – Bůh sám ví, jak mu ta holka učarovala! Báł se o ni! – Nevěstil jsem z toho nic dobrého.“

„Nu a co se stalo?“ nemohl dočkat se Pleskot.

„Co se stalo? Počkejte, povím vám vše, když jsem již začal, ale nikomu nesmíte o tom ani špetnouti!“ žádal Kotvík.

Pleskot ho ujistil, že ani nehlesne, a Kotvík vypravoval dále:

„Nebýti mě, byl by se můj pán utrápil a Vlaška sotva by ho dlouho přečkala. Milovala ho tak, jako milují vsecky Vlašky, vášnivě. Ale můj pán miloval ji snad ještě více. To ona věděla i bála se ho. Věděla, že by se dopustil toho nejhoršího, kdyby se na jiného usmála, a proto toho nikdy nečinila. Byl pan hrabě prudký a jest až dosud! – Ale jako ji měl rád můj pán, tak měl ji rád i druhý důstojník. A že věděl, jak nebezpečného má soka, vyjednal si tajně přejít do vojska francouzského a krásnou Vlašku mínil unésti. Náhodou jsem se všeho dověděl. I neřekl jsem nikomu nic, a když důstojník milenku za tmavé noci chtěl, zacpav jí ústa,

unésti, zaskočil jsem mu cestu a jedním mávnutím šavle udělal jsem životu jeho konec.“

Kotvík mávnutí šavle naznačil pohybem ruky.

„Poznav, že důstojník jest mrtev, vyprostil jsem dívku z pout. Vysvobozená dívka byla šťastna. Děkovala mi a prosila mě, abych ničeho nevyzrazoval. Prosila tak úpěnlivě, že jsem jí slíbil. A když jsem jí slíbil mlčení nejhlubší, pomohla mi zahrabati mrtvolu. – Ráno oznámeno bylo velitelstvu, že důstojník zmizel. Nikdo si toho ani nepovšimnul. V těch časech stávalo se to často.“

„A co se stalo s dívkou, když jste opouštěli Itálii?“

„Co? – Vždyť ji znáte! Jest to nynější vaše paní hraběnka!“

„To, že jest ona?“

„Ovšem! – Pan hrabě vystoupil z vojska a vzal si ji. Já na prosbu její šel jsem s nimi – vykoupil mne z vojny pan hrabě a stal jsem se jeho kočím. Jednou však splášili se mi koně a já nemohu je udržeti, skácel jsem. Pan hrabě si zlomil ruku a já pochroumal se v kříži. – Bylo zle. Pan hrabě rozhorlil se na mne a vzdor všem prosbám paní hraběnky mě propustil. Byl jsem bez služby, bez místa. Div jsem si nezoufal. Ale paní hraběnka mně pomohla.

„A jak vám pomohla? – Vždyť nic nemáte.“

„,Buď mi vždy na blízku! – Budu se o tebe starati, ale musíš mlčeti!“ řekla mi, a já jsem poslechl a mlčel až do dnes. – Dnes prozradil jsem vše. – Ale vy budete mlčeti, vidíte? – Kdybyste jen jediné slovo prozradil, byla by to smrt její i moje! – Pan hrabě má ji strašně rád a Bůh sám ví, čeho by se domýšlel, kdyby něco uslyšel. On by ji utrápil!“

Kotvíka nyní mrzelo, že tajemství hraběncino prozradil.

Pleskot, aby ho upokojil, ujistil ho mlčením.

Ale kdepak, aby Pleskot mlčel! Jemu by to ani nedalo! Byl jedním z těch lidí, kteří ničeho nesmlčí.

Pleskot prozradil všecko.

Tajemství Kotvíkovo doneslo se i mezi panské úředníky a od těch do zámku. A v zámku skutečně bylo zle. Vše prozradily po-

bledlé tváře a zčervenalé od probdělých nocí oči paní hraběnky. Pan hrabě hraběnku týral skutečně. Vyčítal ji nevěrnost a paní hraběnka trátila se vůčihledě.

A když na zimu odjeli, již se nevrátila. Zemřela.

Kotvík byl bez podpory. Již nikdy nebyl pozván do zámecké kuchyně, již nikdy nezazvonil mu zlaták v kapse. Neměl již, kdo by se o něho staral. Ba, někdy neměl ani sousta, jímž by alespoň poněkud hlad utišil.

Musí žebrati.

A když krajem zase rozložila se zima a on nemaje, kde by se ukryti mohl před mrazem, zmrzl. – Zmrzl pod oknem paní hraběnky.

Pro zvěřinu.

(Národní Listy 1888.)

VE VENZAROVĚ STATKU NEMĚLI JEŠTĚ NIKDY TOLIK PRÁCE JAKO v letošním adventě. Venzarka skoro celé půldny stála nad otevřeným prádelníkem a berouc kousek výbavy jedné své dcery po kousku, prohlédala proti oknu, není-li něco přeleženo. Však to tu již leželo od několika let! Kupovala ponenáhu, aby pak – až by se snad někdo o ruku Apoleninu přihlásil – hospodáři nezdálo se na vše toto mnoho peněz najednou. Tak to nikdy neucítili a bohatá výbava se nashromáždí, že se každý podiví. Jindy opět v komoře přerovnávala bohatě vystlané postele a se zalíbením načechrávala peřiny a podušky. A když tak vše urovnala a upravila, zavolala muže a chlubila se:

„Poslouchej, muži, ta naše holka bude míti výbavu! Jen se podívej! Bývalá fořtka musila by se schovati se svou! Po dvacet let nebude musit ničeho koupiti.“

Venzara zalusknuv prsty, prohodil: „Však on také pan fořt věděl, kterou si vybrati.“

A jako bylo ve Venzarově statku příprav ke sňatku jediné dcery Apoleny s novým panem fořtem, tak bylo po Čachnově řeči o divné náhodě volby páně fořtově. Byl Venzara nejvyhlášenější pytlák z celého okolí. Bývalý pan fořt říkával, že musí býti s čertem ve spojení. Setkal se s ním několikráte, ale Venzara vždy, jako když ho zem pohltí. Svým soudruhům se smával a chluboval, že první rána mu neublíží a druhé že nedočká. Pan fořt měl s ním

opravdovou potíží. Co den se mu ztrácel kus „vysoké“ a Venzaru polapiti bylo nemožno. I rozmrzen nad nezmary svými, zažádal o přeložení a žádosti jeho bylo vyhověno.

O posvícení na Čechnov přistěhoval se nový pan fořt. Byl ještě mladoučký a hezoučký jako panna. Byv o zdejších poměrech zpraven, jen se usmál, jakoby mu bylo lehkou věcí zbýti se nejzarytějšího pytláka.

Večer zašel si do hostince, kde slaveno posvícení vířivým tancem, aby prý poznal zdejší usedlíky.

Líbilo se mu tu.

Zatančil si také, a kterou k tanci si vybral, byla Venzarova Apolena. Lidé se udiveně na sebe podívali, ale ani nešeptli. Rozuměli si.

Mysleli-li však lidé, že nový pan fořt si chce nakloniti Venzaru, aby mu v lesích neškodil, zmýlili se. Panu fořtovi se Apolenka zalíbila opravdově. Co den šlapával cestičku od myslivny k Venzarově statku a počátkem adventu požádal o její ruku.

Ale Venzara se těmi docházkami také změnil. Jakoby ani nikdy pytlácké naruživosti v sobě necítil. Soudruhové-pytláci domlouvali mu, ale Venzara se v lese ani neukázal.

* *
*

Advent minul a Apolenka s panem fořtem z kazatelny ohlášena jednou za třikrát.

Ve statku příprav ještě více. Sjedou se hosté zdaleka, a tu musí vše býti nejlépe připraveno a urovnáno.

V pokojíku Apolenčiny švadleny o překot šijí na svatebních šatech a panímáma v kuchyni jako na obrtlíku*. Jen Venzara chodí, jakoby mu něco scházelo.

* Obrtlík – Zdrobnělina českého slova obrtel. Jedná se o volně otočný spoj, např. dřevěná závora u dveří, která se otočením zakládá do háku. U vozu je obrtlíkem ta část, která se otáčí na nápravě, případně se tak nazývala dětská hračka, zvaná jinak „vlk“. Zde ve významu rychle se otáčet, kmitat, pracovat.

„Slyšíš, ženo, zvěřina nebude žádná?“

„Však se pan fořt o nějakou postará.“

„Nevím, nevím! – Již by tu byla! – Jak pak, abych ... Mlhy jsou husté, noci tmavé ...“

„Jen se opovaž! To by tak! Napomínala panímáma a odskočila do kuchyně, kam ji volala kuchařka odkudsi až od Chrudimi.“

Ale Venzarovi to již nedalo. Stará pytlácká krev se v něm zas probudila. Mžikem byl v kolně, kde zpod prahu vytáhl ručnici a znaleckým okem ji prohlížel.

Nad lesy Čechnovskými mlhy, že by se mohly krájeti.

U Apolenky pan fořt jen prý „na slovíčko“ a Venzara s ručnicí pod dlouhým kabátem na cestě k lesům. Že žena za ním volala, by se pamatoval, Bohem se ho dovolávala, by se neodvažoval, ani neslyšel.

Mlhy se již táhly při samé zemi, když Venzara stanul na mýtině, kde dříve vždy cíhával. Strčil se za strom a čekal, ukáže-li se co.

Nečekal dlouho. Na mýtinu vystoupil krásný paroháč. Rozhlédl se kolem a nepozoruje nic podezřelého, s chutí se dal do zasypaného.

Lesem zazněla rána a Venzara spěchal ku kleslé kořisti.

„Stůj, nebo střelím!“ rozlehlo se lesem.

„Střelím také!“

Venzara se necítil.

„Vzdej se!“ opět z pokraje mýtiny.

„Zahod' ručnici a odejdi, sice střelím!“

Ale v tom již zahoukla rána z lesa.

Minula se cíle.

Venzara byl ve svém živlu, zachechtal se – první rána mu nikdy neuškodí, jak říkával – a přiloživ ručnici k líci namířil v tu stranu, odkud vyšla rána.

Lesem tentokrát zazněly dva výstřely současně. A v tu chvíli slyšeti bylo též:

„Apoleno!“

„Mé dítě! – Má ženo!“